

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนา
ผู้เขียน	พระมหาวิระพล ฝ้ายแจ่มกุล
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาและวรรณกรรมล้านนา)
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรากฏและความหมายของช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนา โดยเลือกและรวบรวมเรื่องช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ จำนวน ๑๐๗ เรื่อง โดยจำแนกกลุ่มนิทานออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ นิทานชาดกจำนวน ๒๔ เรื่อง นิทานสัตว์จำนวน ๘ เรื่อง และนิทานประจำถิ่นจำนวน ๗๕ เรื่อง นอกจากนี้ยังได้แบ่งกลุ่มตามลักษณะพิเศษของช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนา ได้แก่ ช่างที่มีรูปร่างพิเศษเหนือธรรมชาติ และมีความพิเศษที่แตกต่างจากช่างธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ช่างยังถูกใช้เป็นพาหนะในการทำสงคราม และยังเป็นหน่อพระโพธิสัตว์โดยอาศัยแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยมและสัญลักษณ์นิยมเป็นแนวทางในการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการปรากฏของช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนา ได้แก่ การปรากฏบทบาท ๒ ลักษณะ คือ ตัวละครหลัก และตัวละครประกอบ ในนิทาน อีกทั้งยังปรากฏรูปแบบช่างในลักษณะกำเนิดที่เหนือธรรมชาติ และยังปรากฏความสัมพันธ์ของคนกับช่างในนิทานพื้นบ้านล้านนาที่แสดงให้เห็นถึงคนกับช่างเป็นเสมือนสมาชิกครอบครัวเดียวกันและสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของคน นอกจากนี้ยังปรากฏพฤติกรรมของช่างในนิทานที่พบว่า ช่างมีทั้งพฤติกรรมด้านบวกและพฤติกรรมด้านลบ

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความหมายของช่างในนิทาน บอกถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับช่างในวิถีชีวิตของคนซึ่งมีทั้งคติความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นมงคล การเสริมสถานภาพคนและคติความฝัน อีกทั้งช่างยังมีความสำคัญต่อการใช้เป็นเครื่องมืออบรมศีลธรรมและการเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือคน ในส่วนภูมินามช่างหมายถึงการค้าศาสนา การแสดงขอบเขตอำนาจและแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคน ส่วนในบริบททางสังคมล้านนาปัจจุบัน ช่างยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดของคน เนื่องจากช่างเป็นสัตว์ที่ยิ่งใหญ่ มีพลัง มีเสน่ห์และเป็นมงคล การหยิกยกเอาช่างมาใช้ในมิติต่างๆ จึงยังคงมีอยู่คู่กับสังคมของคน

Thesis Title	Elephants in Lanna Folktale
Author	Phramaha Weerapol Fhaichakhammoon
Degree	Master of Arts (Lanna Language and Literature)
Advisor	Associate Professor Songsak Prangwatanakun

ABSTRACT

This thesis had the objective of studying the existence and the meanings of elephants in Lanna folklore. As many as 107 Lanna folktales relating to elephants were selected from various printed materials. The tales were classified into three groups: 24 Jataka tales, 8 animal tales and 75 specific local or indigenous tales. In addition, the elephants appearing in those tales were classified according to their outstanding features: supernatural looking and those distinctively different from other elephants in general. There were elephants used in wars and elephants believed to be the lineage of the Bodhisattva. The study was based mainly on the concepts of functionalism and symbolism.

It was discovered that elephants in Lanna folktales appeared in two categories: major characters and minor characters. Some had a supernatural birth. In terms of their relationship with their human counterparts, many of the elephants in Lanna folktales were treated as family members and were related to the human settlements. These elephants were found to have both positive and negative behavior.

The study reflected the meaning of the elephants in light of the beliefs related to elephants and humans way of living involving their being a sacred and auspicious creature, their power to enhance the status of man, dreams related to elephants and their being used as a tool to instill morality and their role in providing assistance to humans. In another dimension, elephants were considered a symbol of religious support, and a power zone indicator as well as a means for professional conduct. In the Lanna social context at present, elephants remain influential to people's thinking as they generally appear gigantic and powerful while being charming creatures that signify auspiciousness. As a result, elephants have been used, and continue to play a great role in various dimensions of human society.